

De Eraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 1 November 1896. N°. 984.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnements en Advertentieën aan den Uitgever J. A. WORMSER, Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam. Inzendingen die later dan Dinsdag v. m. middags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen worden aangegaan door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentieën van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van leidegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

Dan de gemeene Gratie.

TWEDE STUK.
VII.

Hetwelk dingen zijn, die andere beduiding hebben. Gal. 4: 24.

Voor het Jeruzalem van Melchizedek, van David en van Herodes, is alzoos na Golgotha en den Olijfberg, het 'heilige', het 'hemelsche' Jeruzalem, het Jeruzalem 'dat boven' is, en van God uit den hemel afdaalt, in de plaats getreden. De Heilige Schrift zegt het duidelijk; niet eens maar herhaaldelijk; en wie het anders zegt of voorstelt, om zijn Joodsche en particularistische voorstellingen staande te houden, weersprekt op onvergeeflijke wijze hetgeen de apostelen, door den Geest gedreven, ons in naam des Heeren geopenbaard hebben; meer nog hetgeen de Christus zelf op Patmos aan Johannes heeft getoond.

Zonder bij die tegenspraak ons op te houden, gaat nu ons voortgezet betoog eenvoudig uit van het vaststaande feit, dat het Jeruzalem van David voor het Koninkrijk Gods niet van blijvende, doch slechts van voorbijgaande betekenis is geweest, en dat de Christus ons uit het toenmalige en schaduwwachtige in het ware, wezenlijke en blijvende Jeruzalem zou overleiden.

Intusschen dient op dit pas een voor de hand liggend en lichtelijk insluipend misverstand afgesneden. Velen namelijk, die van dit 'hemelsche' Jeruzalem hooren, vatten dit geheel overdrachtelijk in geestelijken zin op. Jeruzalem was voor hen de plaats waar God zijn tegenwoordigheid openbaarde; zoo hadden we dan thans onder Jeruzalem te verstaan de heilige verborgenheid, waarin onze ziel soms ervaren mag, hoe goed het ons is nabij God te zijn. En waar op aarde deze onze gemeenschap met het Eeuwige Wezen nog altoos gebrekkelijk en onvolkomen blijft, heette dan Jeruzalem in nog hooger, in volgenden zin die nabijheid des Heeren, die de gezaligde geesten in den hemel genieten. Aldus verstaan, wordt Jeruzalem derhalve in onelijken zin genomen, als naam voor wat in geestelijke mystiek wegschuilt. Zoo intusschen is het niet bedoeld, als we op grond der Heilige Schrift zeggen, dat het Jeruzalem van David thans is ondergegaan, om door het hemelsche, en niet weer door het vroegere Jeruzalem, vervangen te worden. Hetgeen Johannes op Patmos zag, was niet eene geestelijke gebeurtenis, maar de afbeelding van een toekomstige werkelijkheid. Wat hij zag, geeft ons in groote lijnen de wedergeboorte, niet der ziel, maar van 'hemel en aarde' te aanschouwen. Het toont ons, hoe wat is, versmelt en ondergaat, en hoe voor den 'ouden' stand der dingen, een nieuwe orde van zaken in de plaats treedt. Hij ziet als in een diorama'tisch vergezicht de heerlijkheid van de nieuwe aarde en van den nieuwen hemel, en uit dien hemel ziet hij op die aarde het nieuwe Jeruzalem nederdalen; en die stad des levenden Gods wordt nu met haar paalen poorten ons beschreven. In het kort saamgevat, kan men dus zeggen, dat er ook op die nieuwe aarde, onder den nieuwen hemel, een middelpunt van Gods openbaring en Godsverering zal zijn, en dat het dit middelpunt is, dat ons voor wordt gesteld als het Jeruzalem, dat van God uit den hemel afdaalt. In nadere toelichting hiervan treden we thans niet. Natuurlijk mag dit niet grofwijk noch naar de beperking van onzen tegenwoordigen toestand worden opgevat; maar uitgesloten is toch elk denkbeeld, als ware 'dit alles in louter geestelijken zin te verstaan. De aarde is er weer, maar vernieuwd. De gezaligden zijn in het verheerlijkt lichaam opgestaan en bevinden zich op die vernieuwde aarde. En het is niet voor het zielezoog, maar voor hun verhoogde zinnelijke gewaarwording, dat het hemelsch Jeruzalem is ontdekt.

Staat dit uitgangspunt nu eenmaal vast, dan is er voorts op te wijzen, hoe behalve de naam van Jeruzalem, ook andere namen uit het Oude Verbond in het Nieuwe Testament los worden gemaakt van de bepaalde plaatsen en steden en bergen die er oordijds mee genoemd werden. Neem zoo b.v. den naam van Sion, die aan den naam van Jeruzalem het naast verwant is. Er blijkt toch daghelder uit Hebr. 12: 22 en uit Openb. 14: 1, dat in deze beide plaatsen de naam Sion voorkomt, niet als aanduiding van den heuveltop, waarop eens de tempel van Salomo stond, maar in geheel andere beduidenis. Zoo immers lezen we in Hebr. 12: 18 v.v.: 'Want gij zijt niet gekomen tot den tastelijken berg; maar gij zijt gekomen tot den berg Sion,

en de stad des levenden Gods, tot het hemelsche Jeruzalem, en de vele duizenden der engelen, tot de algemeene vergadering en de gemeente der eerstgeborenen, en tot God, den Rechter over allen, en de geesten der volmaakt rechtvaardigen, en tot den Middelaar des Nieuwen Testaments, Jezus, en het bloed der besprenging, dat betere dingen spreekt dan Abel.' Hierbij nu aan een herbouwing van het oude Sion te denken ware eenvoudig ongerijmd. Duidelijk toch wordt hier het Nieuwe Testament gesteld tegenover het Oude, het bloed van Christus tegenover het bloed der martelaren en der offerande, de wereldkerk tegenover de particularistische kerk in Israël, het hemelsche Jeruzalem tegenover het oude aardsche Jeruzalem, en zoo ook het nieuwe Sion tegenover het Sion dat beled was aan Davids paleis. Juist zooals het hemelsche Jeruzalem het aardsche Jeruzalem vervangt, oud maakt en te niet doet, zoo ook komt hier het hemelsch Sion, het Sion dat eens het middelpunt der triomfeerende kerk zal zijn, het oude, aardsche Sion overtoollig maken en afschaffen.

En tot geheel hetzelfde resultaat leidt de lezing van Openb. 14: 1, waar staat: 'En ik zag, en zie, het Lam stond op den berg Sion, en met hem honderd vier en veertig duizend, hebbende den naam zijns Vaders geschreven aan hun voorhoofden.' Ook hier toch is geen sprake van den heuveltop in Palestina, maar van een verheerlijkt Sion, waarop de Christus in zijn glorie verschijnt. Reeds de vermelding dat de 144.000 gezaligden daar met hem verschijnen, toont dit. Ook dit cijfer toch is niet een cijfer als optelsom, maar in symbolischen zin bedoeld. Alle gezaligden saam zijn oneindig meer dan 144.000. Neen, dit cijfer, ontstaan uit de vermenigvuldiging van 12 met 12, en duizend, dient symbolisch om de volheid en de compleetheit van het rijkje getal aan te duiden. Drie is het cijfer van het Goddelijke, ontleend aan de Goddelijke Drieduidigheid. Vier is het cijfer dat de wereld aanduidt, genomen van de vier windstreken. 3 x 4 of 12 beduidt alzoos, dat het Goddelijke hier het menscheelike geheel doordrongen heeft. Die 12 wordt met 12 vermenigvuldigd, om de volheid der bedieling uit te drukken. Het zij twee bedielingen, die van Israël en van de volken, die ineenvloeien. En dat cijfer van 12 x 12 of 144 wordt nu nogmaals met 1000 vermenigvuldigd, om de volheid van het aantal der enkele personen aan te geven. 144.000 is alzoos een symbolisch getal, betekende de volheid van geheel de gezaligde menscheelike, gelijk ze toen reeds in de aanschouwing voor God stond. Voor deze onafzienbare schare nu zou op den betrekkelijk kleinen heuveltop van het oude, aardsche Sion eenvoudig geen plaats zijn geweest. In de verste verte niet. En reeds dit beslist derhalve de zaak, dat hier niet van het oude, maar van het hemelsche Sion sprake is.

Wat nu van den naam 'Jeruzalem', en den naam 'Sion' geldt, geldt evenzoo van den naam 'Israël'. Als er in Gal. 6: 16 staat: 'Zoooveelen als er naar dezen regel zullen wandelen, over dezelve zal zijn vrede en barmhertigheid, en over het Israël Gods', dan zou van Paulus' brief aan de kerken van Galatie niets verstaan, wie dit 'Israël' opvatte, als ware er het Joodsche volk mede bedoeld. Ieder deskundige weet dan ook, dat hier niet 'Israël Gods' wordt aangeduid, niet het Joodsche volk, maar de kerk des Nieuwen Verbonds. Geheel in gelijken zin, als waarin Paulus aan de kerken van Rome schreef: 'Die is een Jood, die het in het verborgen is, en de besnijdenis des harten, in den geest, niet in de letter, is de besnijdenis' (2: 28), of in Rom. 9: 8: 'Niet de kinderen des vleesches, die zij kinderen Gods, maar de kinderen der belofte worden voor het zaad gerekend'; of eindelijk, om niet meer te noemen, in Gal. 3: 7: 'Zoo verstaat gij dan, dat degenen, die uit het geloof zijn, Abrahams kinderen zijn.'

Geheel deze opvatting der Schrift is dan ook zoo diep in het leven der gemeente doorgedrongen, dat we van Kanaan spreken in den zin van het hemelsch Kanaan; van den Jordaan in den zin van den stroom des doods, dien we doorwaden moeten, om in het hemelsch Kanaan te komen; en dat het dal Achor, de balsem Gileads en zooveel meer, schier vaste en staande uitdrukkingen zijn geworden voor wat niet in tijdelijk Joodschen, maar in universeel-geestelijken zin is bedoeld. Een taalgebruik der gemeente, dat wel verre van wilkeurig te zijn, zich veelal rechtstreeks aansluit bij wat Paulus verklaart, dat alle deze dingen 'andere beduiding hebben', en aan zijn constante gewoonte, om de dingen des Ouden Verbonds in geestelijken zin op de dingen des Nieuwen Verbonds toe te passen.

In de Heilige Schrift gaat deze overbrenging zelfs zoover, dat ze niet alleen plaats grijpt bij den naam van het heilige, maar ook bij de naam van wat als onheilig gebrandmerkt staat. Als het (zie Openb. 14: 8) in het engelien der Apocalypse heet: 'Zij is gevallen, zij is gevallen, Babylon, de groote stad, omdat zij uit den wijne des toorns harer hoererij alle volken gedrenkt heeft', dan komt het niemand in den zin, daarbij te denken aan het oude Babylon van Nebucadnezar, dat reeds lang vergaan is, noch ook aan een herstelling van het oude Babel in vroegere glorie, welks herbouwing door de profetie rechtstreeks is buitengesloten; maar dan verstaat een ieder hier den naam van Babylon in zulk een zin, dat er door wordt aangeduid de geconcentreerde, de Gode vijandige wereldmacht. Evenzoo als er in Openb. 16: 19 staat: 'Het groote Babylon is gedacht geworden voor God, om haar te geven den dronkdrank van den wijne des toorns zijner granschap'. Niet anders als de vrouw uit Openb. 17: 5 op haar voorhoofd geschreven heeft: 'een naam, Verborgenheid, het groote, Babylon, de moeder der hoererijen, en der gruwelen der aarde.' De Christelijke dichtkunde heeft dien naam van Babylon dan ook beurtelings gegeven aan allerlei steden, die een tijdlang het middelpunt en de zetel van de onheilige wereldmacht waren. Da Costa deed het in zijn aanrijpenden zang met opzicht tot Parijs. Deze overdrachtelijke aanwijzing van zulke namen is in de Heilige Schrift zelfs zoo gewoon, dat we in Openb. 11: 8 iets dergelijks met opzicht tot den naam van Sodom en Egypte lezen. Sodom was de stad in Kanaän, waar zich de gruwel der geslachtszonde het eerst op het afgrijselijk geopenbaard had, en Egypte was het land, dat het eerst onder de Pharaos uit Mozes' dagen den rechtstreekschen strijd tegen God had aangebonden. En het is nu in herinnering hieraan, dat er in Openb. 11: 8 staat: 'Hun doode lichamen zullen liggen op de straat der groote stad, die geestelijk genoemd wordt Sodom en Egypte, alwaar ook onze Heere gekruisigd is.' Deze geestelijke aanwijzing van in het Oude Testament voorkomende namen heeft dan ook op de wereld indruk gemaakt, en het is aan dit gebruik der eigennamen vooral dat zij haar zegswijze van 'ale Kanaän' ontleende.

Met deze feiten voor oogen vraag men zich nu af, wat te oordeelen van de uitleggers der Oud-Testamentische profetieën, die al hetgeen daar over de toekomstige heerlijkheid van Israël, van Jeruzalem, van Sion en van Davids huis geschreven staat, in ernste vertolken willen, als doelde dit op het oude, aardsche, Joodsche Jeruzalem, en hieruit afleiden, dat de Christus, wederkomende, beginnen zal met plaatselijk in Kanaän, en hoogst eigenlijk in het nu Mahomedaanse Jeruzalem zijn Koninkrijk te herstellen? Reeds het diorama'tisch karakter der profetie zelf sluit dit uit. Onder diorama'tisch verstaat men, dat het profetisch vergezicht de verschillende stadiën van de ontwikkeling der kerk onder Oud en Nieuw Verbond, en tot in het rijk der heerlijkheid zoo voor elkander schuift, dat ze op eenmaal van uit het Jeruzalem in de dagen der profetie een doorlopend doortzicht geven tot in het hemelsche Jeruzalem dat komt. Neem zoo b.v. Jesaja 60: 13—22, aldus luidende:

'De heerlijkheid van Libanon zal tot u komen, de denneboom, de beuk, en de boksbom, tegelijk, om te versieren de plaats zijns Heiligheds, en ik zal de plaats mijner voeten heerlijk maken.'

Ook zullen, zich buigende, tot u komen de kinderen dergenen, die u onderdrukt hebben, en allen, die u geklenderd hebben, zullen zich nederbuigen aan de planten uwer voeten; en zij zullen u noemen de stad des Heeren, het Sion van den Heiligen Israëls.'

In plaats dat gij verlaten en gehaat zijt geweest, zoodat niemand door u heneenging, zoo zal ik u stellen tot eene eeuwige heerlijkheid, tot eene vreugde van geslachte tot geslachte.'

En gij zult de melk der heidenen zuigen, en gij zult de borsten der koningen zuigen; en gij zult weten, dat ik de Heere ben, die Heiland en uw Verlosser, de Machtige Jakobus. Voor koper zal ik goud brengen, en voor ijzer zal ik zilver brengen, en voor hout koper, en voor steenen ijzer, en zal uwe openers vreedzaam maken, en uwe drijvers rechtvaardigen.'

Er zal geen geweld meer gehoord worden in uw land, versterking noch verbreking in uwe landpalen; maar uwe muren zult gij Heil heeten, en uwe poorten Lof.

De zon zal u niet meer wezen tot een licht des daags, en niet eenen glans zal u de maan niet lichten; maar de Heere zal u wezen tot een eeuwige licht, en uwe God tot uwe heerlijkheid. Uwe zon zal niet meer ondergaan, en uwe maan zal haar licht niet intrekken; want de Heere zal u tot een eeuwige licht wezen, en de dagen uwer treuring zullen een einde nemen. En uwe volk zullen allen te samen rechtvaardigen zijn; zij zullen in eeuwigheid de aarde erlijke bezitten; zij zullen zijn eene spruite

mijner plantingen, een werk mijner handen, opdat ik verheerlijkt worde. De kleinste zal tot duizend worden, en de minste tot een machtig volk. Ik, de Heere, zal zulks te zijner tijd snellijk doen komen.'

Hier nu is een vergezicht, dat vlak vooraan in den aanschouw, op Jeruzalem met den tempel en het brandaltaar doelt, want vs. 7 spreekt van de 'rammen van Nebajoth, die niet welgevallen komen zullen op het altaar van Sion.' Maar daarbij blijft het niet. Het vergezicht wordt aldaar een doortzicht tot in de eeuwigheid, en het eindigt met ons den nieuwen toestand, de nieuwe orde van zaken te doen zien, die bestaan zal op de nieuwe aarde, onder een nieuwen hemel; zooals blijkt uit de vermelding, dat er geen zon en geen maan meer zal wezen, dat alle leed zal zijn weggedaan, dat al wat er nog aan menschen is 'enkel rechtvaardigen zullen wezen', ja dat de rechtvaardigen 'het aardrijk erlijke zullen bezitten'.

Zoo nu is het gedurig, zoo is het telkens in de profetie, het vergezicht gaat bijna altoos van het bestaande Jeruzalem, van het plaatselijke Sion, van het feitelijke lijden van het Joodsche volk uit, maar glijdt van daaruit, door alle stadiën der openbaring door, om eerst te rusten in den aanblik der eeuwige heerlijkheid, die op de nieuwe aarde, onder den nieuwen hemel komt. Wie nu daarentegen, omdat alle deze profetieën van de kerke Gods in het toenmalig Israël d.i. van Jeruzalem af rekenen, zich inbeeldt, dat dus al wat daarna komt, aan dat vroegere Joodsche element gebonden blijft, en daarop terugrukt, miskent den geest der profetie, toont het diorama'tisch karakter van deze visioenen niet te verstaan, en komt in openbare tegenspraak met de uitlegging die de Heilige Geest in het Nieuwe Testament, ons door de Apostelen gegeven heeft. In het Nieuwe Testament ligt de sleutel, die ons de sleutel der kennis tot het Oude Verbond is, en wie dien 'sleutel der kennis' niet aanwendt of niet kent, blijft voor het Oude Testament staan als voor een gesloten poorte.

Later biedt zich allicht de gelegenheid aan, om op dit gewichtig stuk de oude belijdenis der waarheid meer in bijzonderheden tegenover de Chiliaistische neiging van velen in onze negentiende eeuw nader te handhaven. Thans bepalen we er ons toe, om aan onze lezers duidelijk te maken, hoe het hier metterdaad geen bijzaak, maar een zaak van het hoogste gewicht geldt. Van het aardsche Jeruzalem heeft de Christus zelf zoo pertinent mogelijk gezegd: 'Uw plaats worde u woestgelaten.' Dit is niet gezegd voor een tijd, of onder zeker beding, maar volstrekt. Van de ure van Golgotha af, heeft alzoos het vroegere Jeruzalem afgedaan. Het is verworpen. Het wachtte nog slechts op zijn vreeselijke verwoesting. En de ziensblik van het volk van God wordt van die ure af niet meer gericht op het Jeruzalem dat zijn ondergang beid, maar op het Jeruzalem dat van God uit den hemel komt, het Jeruzalem dat boven is. Dit nu staat niet op zich zelf, maar hangt rechtstreeks saam met het stuk der Verzening. Het oude Jeruzalem toch had haar middelpunt in Sion, en ontleende haar betekenis aan den Tempel, en die tempel was groot, niet door zijn hout en steen, zijn goud en koper, maar door de tegenwoordigheid des Heeren HEEREN achter het voorhangsel en het offer der verzening op het brandaltaar. Die offerande en die tegenwoordigheid Gods was de ziel van den tempel, die tempel was de ziel van Sion, Sion de ziel van Jeruzalem. Zoomin ge nu den mensch in het leven houden kunt door enkel zijn lijke te galvaniseeren, zoo lang zijn ziel er niet weer invaart, evenmin kunt ge Jeruzalem herstellen zonder Sion, Sion zonder zijn tempel, en dien tempel zonder het offer en de tegenwoordigheid Gods achter het voorhangsel. Jeruzalem is niet die berg, niet die stroom, niet die gebouwen, niet die poorte. Jeruzalems uitwendige verschijning was slechts het lichaam waarin het heilige woonde. Stel dus al dat men kunstmatig Palestina aan de Turken ontwaamt, de Mahomedanen uit Palestina verjoegt, en heel het land door Joden liet bewonen, onder een Joodsch bestuur, dan zouden de Joden wel weer een tempel kunnen bouwen, en wel weer gaan offeren, maar nooit zouden ze achter het voorhangsel weer de tegenwoordigheid Gods kunnen realiseren. Het zou een tempel zonder God, en een hoorn aan de majesteit des Heeren zijn en blijven. Immers de Christus zelf heeft gezegd, dat thans de tempel niet meer op Sion is, maar in zijn lichaam. Het voorhangsel des tempels is gescheurd, van boven tot beneden. God is uit zijn tempel op Sion uitgegaan. En op den Pinksterdag is God, de Heilige Geest, in zijn wezenlijken tempel, d. i. in de

gemeente der uitverkorenen, als in het ware, mystieke Lichaam van Christus ingegaan. Na zijn wezenlijke offerande op Golgotha zijn alle Joodsche offeranden nietig, doelloos en ijdel geworden. En elke poging om, of die offerande, of die tempel, of het aardsche Jeruzalem te herstellen, houdt niet minder in dan de loochening van de ware offerande die Christus gebracht heeft, en van het magtige feit, dat zijn tempel thans in het Lichaam van Christus is, of, breder opgevat, dat de bedieling der schaduwen, die aan het aardsche Jeruzalem glans schonk, eens en voor altijd vervangen is door de bedieling der vervulling, die niet verbonden is aan het aardsche, maar aan het hemelsche Jeruzalem. Beide saam te willen vasthouden, en de vervulling in Christus en de bedieling der schaduwen, is vanzelf een onmogelijkheid. Het één sluit het ander uit. En Paulus noemt al zulk een bestaan 'onzinnig' in de onzinnige Gelaten. Wie naar de schaduwen terugrijpt, laat zijn Heiland varen.

Daar men nochtans gedurig weer in deze uiterst bedenkelijke en hoogst gevaarlijke dwaling vervalt, en dat zelfs anders uitstekende mannen, als Darby en Da Costa, hier min of meer in vervallen zijn, en op hun voetspoor allerlei anders vrome Christenen hiernede meegaan, moet dan ook alleen daaruit verklaard, dat Israël niet alleen een zinnelijke, maar ook een voorbedielende betekenis had, niet alleen symbolisch, maar ook typisch was. Het verschil tusschen een louter zinnelijke of symbolische, en een type of voorbeeld is duidelijk te maken, als ge het Paaschlam met David vergelijkt. Het Paaschlam verzinbeelde den Christus, zonder meer. Zoodat het Paaschlam voor Israël geslacht werd, zoo is ons Pascha voor ons geslacht, namelijk Christus. David daarentegen was niet zinnelijk, maar type van den Christus. Immers met opzicht tot David moet niet alleen gezegd, dat hij in zijn koningschap het Koningschap van Christus verzinbeelde, maar ook is daadwerkelijk de Christus uit de lendenen van David, zooveel het vleesch aangaat, voortgekomen. In het zinnelijke of symbolische is enkel gelijkheid van trekken. In de type of het voorbeeld, is behalve de gelijkheid van trekken, saamhang in de werkelijkheid. Christus was Davids zoon. En ditzelfde geldt nu, tot op zekere hoogte, ook voor Israël. Israël verbeelde niet alleen het volk van God, maar het was het voor een tijd, en bij den ondergang van Israëls volkstaat is het volk van God uit Israël gegeneerd. De zaligheid is uit de Joden. En zoo ook moet beleden, dat op Sion niet alleen het heil was afgebeeld, maar dat het heil der wereld daadwerkelijk uit Sion is voortgekomen.

Die twee nu, die symbolische en die typische betekenis van Israël, van Sion, van Jeruzalem, heeft verwarring in veler geest aangebracht, in dier voege, dat men wel het zinnelijke als in Christus opgegaan varen liet, maar het typische vasthield, en dit ook thans nog, en vooral voor het einde der dagen, in uitwendige werkelijkheid wilde vasthouden. Men denkt niet helder genoeg door, om te verstaan hoe Israël, omdat het tevens typisch was, ook in de werkelijkheid een eigen plaats onder de volkeren inneemt, tot in de eeuwigheid onder de natien zal geteld worden, en onder die natien een typische plaats zal behouden, zonder dat daarom de vroegere, nu afgehoopen en voorbijgegaane verhouding hersteld wordt. Zelfs al wilde men toch aannemen dat die plek der aarde waar Sion staat, ook op de nieuwe aarde een bijzondere betekenis zal terugkeren, toch zou immers die nieuwe betekenis van dat Sion onder zoo geheel andere verhoudingen en in zulk een gansch andere orde van zaken optreden, dat we er eenvoudig niets omtrent gissen, vermoeden of uitspreken konden. Zelfs het stamelen is ons hier niet gegund. Maar wat ons wel gegund niet slechts, maar ten onafwijsbaren plicht gesteld werd, is dat we, gehoorzaam aan den Woorde Gods en al onze gedachten en voorstellingen in de waarheid der Schrift gevangen gevende, verstaan zullen, dat wanneer het verzen komt de schaduwen voorbij is gegaan; dat het ons verboden is terug te vallen in de dwalingen en droomerijen, die Paulus en in den brief aan de Romeinen, en in dien aan de Galaten en in dien aan de Hebrëen, met zooveel ernst en strengheid bestreden heeft; en dat we alle Joodsch particularisme uit onze Christelijke, uit onze Gereformeerde belijdenis uithaanende, het den apostel zullen nazeggen: 'Het nieuwe Verbond heeft het eerste afgevoerd. Dat nu oud gemaakt is en verouderd, is rijp niet voor herstel en wederopbouw, maar voor de verdwijning' (Hebr. 8: 13).

Ozinga te Vlaardingen.
J. van Henten
D. Bakker te
C. Kapteijn
Ten Post.
erk.
Guinre. — Ede
za. — Stelling
za. — Gronin
za. — Mijnsheeren
en Miras. —
(d. Meppel).
bevingen.
ne. — Heerlen,
Aardenburg
truidenberg.
J. te Zeerijp
van Slooten te
te Opwierda
Weeler, cand.
in Noord-Scher
Nijmegen.
en Overande,
zeel. A. Burger,
woud, rand, te
aven). J. Juur
en). — Doven
ude, Murmer
newoud, cand.
cl. Goca). J. A.
tel. a. a. S. A. C.
en Munncke
e. a. a. — Sta
en. — De Lier
steden. — Oud
ssen. — Tjerk
endijk te Ober
de. W. P. M.
(Groningen). J.
tend predikant
r, en is bereid
te de sacramen
lenders.
VERDENKIN
aatenootschap
ringend aanbe
in weerwil van
dig waren uite
enscht. Zijn de
het Traktaat
ling onder de
mz. volhouden
gg op de Zonen
prijs blijven
de eventuele
de traktaatver
og worden ge
lender alleen
kingen" (336
tormaat" 0.75;
schild en den
en bestellingen
gever, "Filippus",
p. D'NIJL.
t.
estbediende
ptember 1896.
RAUT", bij
OOP,
ndere, kerkelijke
en.
SER.
VAN
ISTERER
an des schrijvers.
gever:
andel,
KER & ZOON.
m, zijn uitslui
verkijsbaar.
vergroot. Ik
e letten, daar
DEPOT,
dam.
SCHWABE.
& Co.,
selen Gouden
Nemen gelden
Gulden worden
L.
tormaat der
Wormser.